Rathenau Instituut

Aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Prof. dr. Rianne Letschert

Ons kenmerk 2026-1070

Uw brief van -

Onderwerp Aanbieding rapporten ‘Meerstemmige wetenschap’ en ‘Van recht naar raamwerk’

Den Haag, 24 november 2026

Geachte mevrouw Letschert,

Het Rathenau Instituut heeft op uw verzoek onderzoek gedaan naar zorgen over een gebrek aan pluriformiteit in de wetenschap en naar de mogelijkheden voor monitoring van academische vrijheid. Met genoegen bieden we u de rapporten *Meerstemmige wetenschap* en *Van recht naar raamwerk* aan met de bevindingen van ons onderzoek.
Beide onderzoeken zijn los van elkaar uitgevoerd. Toch hebben de rapporten inhoudelijk veel met elkaar te maken. In het publieke debat worden academische vrijheid en pluriformiteit in de wetenschap herhaaldelijk met elkaar in verband gebracht. Ons onderzoek laat zien dat academische vrijheid en pluriformiteit inderdaad niet los van elkaar te zien zijn.
Wij begrijpen dat u onze rapporten betrekt in de kabinetsbrief over academische vrijheid die binnenkort zal verschijnen. Graag lichten we hier enkele overkoepelende bevindingen van de twee rapporten uit.

- *Om het debat over academische vrijheid goed te kunnen voeren is het van belang om te erkennen dat de wetenschap pluriform is.*
  De wetenschap kent een grote verscheidenheid aan methoden, disciplines en organisatievormen. Ook hebben mensen, zowel binnen de wetenschap als daarbuiten, verschillende verwachtingen van de wetenschap. Het is belangrijk dat de minister van OCW zich er bij het wetenschapsbeleid rekenschap van geeft dat academische vrijheid en pluriformiteit niet los van elkaar gezien kunnen worden.

- *Een debat over academische vrijheid en pluriformiteit van de wetenschap kan niet voorbij gaan aan de vraag wat wetenschap is of zou moeten zijn.*
  Uit ons onderzoek komt naar voren dat de zorg die iemand heeft over een gebrek aan pluriformiteit samenhangt met diens perspectief op wat wetenschap is of zou moeten zijn. Wie van de wetenschap verwacht dat het neutrale kennis oplevert van een objectieve werkelijkheid, streeft vooral naar intellectuele diversiteit: kritische confrontatie

Anna van Saksenlaan 51
2593 HW Den Haag / The Hague
The Netherlands

Postbus / P.O. Box 95366
2509 CJ Den Haag / The Hague
The Netherlands

info@rathenau.nl
+31(0)70 342 15 42
www.rathenau.nl

van wetenschappelijke invalshoeken. Het doet er in dit perspectief niet toe of wetenschappers zelf ook divers zijn qua demografische achtergrond of ideologische opvattingen. Voor mensen die wetenschap zien als oplosser voor maatschappelijke opgaven, spelen demografische en/of ideologische diversiteit vaak wel een rol. Het rapport *Meerstemmige wetenschap* verheldert de verschillende aspecten van pluriformiteit in de wetenschap en presenteert vijf perspectieven op wetenschap die duiding geven aan zorgen over een gebrek aan pluriformiteit. Hierdoor kan het debat over academische vrijheid en pluriformiteit inzichtelijker gevoerd worden.

- *Schep omstandigheden voor een meerstemmig en veilig debat.*
  Voor een constructief debat is het belangrijk de verschillende perspectieven op wetenschap te herkennen en erkennen. Hierbij is het nodig dat mensen zich veilig voelen om hun perspectief naar voren te brengen. Dit vraagt om tolerantie voor de verschillende verwachtingen van wetenschap en de mogelijkheid hierover te kunnen spreken. Onze oproep is om ervoor te zorgen dat dit debat op een veilige en geïnformeerde manier gevoerd kan worden.

- *Kennis over academische vrijheid in Nederland is ontoereikend.*
  In het debat over academische vrijheid wordt regelmatig verwezen naar indices waaruit zou blijken dat de academische vrijheid in Nederland onder druk staat. Uit ons onderzoek blijkt echter dat bestaande monitoring van academische vrijheid ontoereikend is, zowel inhoudelijk als methodologisch. Daarbij zijn gerapporteerde bevindingen ook niet eenduidig en wordt onvoldoende onderscheid gemaakt naar deelaspecten en verschillende wetenschapsgebieden en -praktijken. In ons rapport *Van recht naar raamwerk* pleiten wij daarom om te investeren in een monitoringsinstrument voor Nederland.

- *Monitoring kan het debat ondersteunen, niet vervangen.*
  Betere informatie over academische vrijheid en pluriformiteit in de wetenschap kan het debat informeren en stimuleren, maar niet vervangen. De keuze voor wat er wel of niet wordt gemonitord is normatief en kan politieke, beleidsmatige of praktische redenen hebben. Het is daarom van belang dat de overwegingen rondom deze keuzes transparant en navolgbaar zijn om draagvlak te hebben in de verschillende onderdelen van het wetenschapssysteem waar academische vrijheid terugkomt. En het debat te voeren over wat wetenschap is en kan zijn in de samenleving.

Met deze rapporten verhelderen we zorgen over pluriformiteit in de wetenschap en laten we zien wat er nodig is om de informatiebasis over academische vrijheid te versterken. Hiermee informeren we het debat en reiken we taal aan die partijen helpt om een open en geïnformeerd gesprek te voeren over wetenschap in de samenleving.

Met vriendelijke groet,

Prof. dr. ir. Eefje Cuppen
Directeur Rathenau Instituut